

Asia: VN/1227/2024

Hallituksen esitys jatkuvan oppimisen digitaalista palvelukokonaisuutta koskevaksi lainsäädännöksi

Osaamistiedot

Onko ehdotettu laki valtakunnallisesta jatkuvan oppimisen osaamistietovarannosta selkeä? Jos ei, mikä siinä on epäselvää?

Unifi pitää lakiesitystä pääosin selkeänä. Kokonaisuus voi kuitenkin muodostua yhdessä muiden oppimis- ja osaamistietoja keräävien palveluiden kanssa monimutkaiseksi ja vaikeasti hahmotettavaksi.

Epäselvyyttä voi liittyä tietojen käytön rajauksiin ja siihen, miten varmistetaan, ettei tietovarannon käyttö rajoita yksilön yksityisyyden suoja. Vaikka osaamistietovarannon tavoitteet ovat selkeät, sen käytössä saattaa syntyä epäselvyyksiä siitä, miten yksilön tietoja käytetään ja jaetaan eri toimijoiden välillä.

Osaamisprofiiliin kerättyä tietoa tulee voida hyödyntää esimerkiksi korkeakoulujen Digivisio 2030 -hankkeen yhteydessä kehitettävissä palveluissa, kuten Opin.fi-alustalla. Tämä edellyttää, että osaamispolusta luodaan avoimet rajapinnat, joiden avulla tietojen siirtäminen eri palveluiden ja tietovarantojen välillä on mahdollista ilman korkeakoulujen käsityötä. Siirtäminen osaamistietovarannon ja muiden järjestelmien välillä tulee varmistaa riittäväillä teknisillä ja tietoturvaisilla ratkaisuilla.

Lakiesityksessä ei puhuta jatkuvasta oppimisesta, vaikka se otsikossa onkin. Termi ”jatkuva oppiminen” tulisi tässä yhteydessä määritellä nykyistä selkeämmin, jotta korkeakoulut voivat toimia lain mukaan.

Onko teillä huomioita osaamistietojen hyödyntämismahdollisuuksista ja reunaehdoista pykälissä 7 ja 8?

Osaamistietovarannon kehittämisessä tulee huomioida tekoälyyn liittyvät vaatimukset, erityisesti suuririskisten järjestelmien osalta (= tekoäly- tai tietojärjestelmät, jotka voivat merkittävästi vaikuttaa yksilöiden perusoikeuksiin, turvallisuuteen tai hyvinvointiin). Lisäksi tulee huomioida jatkuvan oppijan digitaidot. On huomioitava saavutettavuus, käyttäjälähtöinen suunnittelu ja monimuotoinen tuki, jotta palvelut voivat aidosti olla kaikkien ulottuvilla.

Muita huomioita ehdotetusta osaamistietovarantoa koskevasta sääntelystä?

Järjestelmien rajapinnat tulee huomioida niin, että tiedonsiirto toimii ketterästi. Ylimääräistä manuaalista työtä tulee välttää. Erilaisten palveluiden ”Opin.fi – Osaamispolku – Opintopolku” -terminologia ja suhde toisiinsa jää epäselväksi. Palveluiden nimet ja termistö voi olla hakijalle ja käyttäjälle sekava ja aiheuttaa turhaa sekaannusta. Opin.fi tulisi saada toimimaan ennen kuin sovelletaan kokonaisuutta korkeakouluille.

Koulutustarjonnan tiedot

Onko opinto- ja tutkintorekisterilakiin ehdotettu luku jatkuvan oppimisen koulutustarjonnan tietovarannosta selkeä? Jos ei, mikä siinä on epäselvää?

Jatkuvan oppimisen koulutustarjonnan tietovarantoa koskeva luku on selkeä.

Onko palveluun sisällytettävä, pykälien 22 b ja 22 c mukainen koulutustarjonta tarkoituksenmukainen?

Koulutustarjonnan määrittely on tarkoituksenmukainen. Esityksessä on myös selkeästi kuvattu vapaaehtoisesti tallennettava koulutustarjonta.

Lakiesityksen 22 b § korkeakouluja koskevassa kohdassa on määritelty tallennettavaksi tietovarantoon ”tiedot yliopistolaissa tarkoitetun tutkintokoulutuksen ja tutkintojen osien tarjonnasta.” Määrittely tutkinnon osista ei ole selkeä, eikä esityksessä ei kuvata tarkemmin sitä, mitä tarkoitetaan tutkintojen osilla. Yliopistolaki ei tunnista erillisiä tutkintojen osia, joten jää epäselväksi, mitä kaikkea koulutustarjontaa yliopistojen tulisi lain mukaan tietovarantoon tallentaa.

Tutkintojen osilla voidaan tarkoittaa esimerkiksi avoimessa yliopistossa olevaa tarjontaa sekä täydennyskoulutuksen myytävää tutkintojen osia sisältävää koulutusta. Lakiesityksen 22 c § 1 momentin kohdassa 1 todetaan, että yliopisto voi vapaaehtoisesti tallentaa tietovarantoon tietoja erikoistumiskoulutuksen ja muun täydennyskoulutuksen kuin tutkintojen osien tarjonnasta. Tällä tarkoitettaneen sitä, että pakollisina tallennettavina tietoina tutkintojen osia koskevana kokonaisuuksina tarkoitettaisiin juuri avoimena korkeakouluopetuksen tarjottavaa koulutusta sekä tutkintokoulutuksen osina tarjottavaa täydennyskoulutustarjontaa.

Yliopistoja velvoittavaan lainsäädäntöön ei ole perusteltua ottaa mukaan termejä, jotka eivät johdu suoraan yliopistolain määritelmistä erilaiselle koulutustarjonnalle. Jotta pykälä olisi selkeä, tulisi siinä viitata suoraan yliopistolain 7 § 1 momentin mukaisiin kokonaisuuksiin ja tarvittaessa määritellä kokonaisuudet ammattikorkeakoulu- ja yliopistolaissa.

Avoimen korkeakoulutuksen tarjonnan tuominen Osaamispolun tarjontaa voi olla varsin suuri tehtävä ja siksi sitä ei tulisi ainakaan alkuvaiheessa edellyttää korkeakouluilta.

Muita huomioita ehdotetusta koulutustarjonnan tietovarantoa koskevasta sääntelystä?

Opetushallitus voi mahdollisesti hakea koulutustarjontatiedot Digivisio-hankkeen Opin.fi-palvelusta. Digivision tietoallas voisi toimia master-datana, josta tiedot tuodaan Osaamispolkuun.

Koulutustarjonnan tiedonsiirrot ja yhteistyö korkeakoulujen Digivisio 2030 tuottamien palveluiden välillä tulee siksi huomioida. Opintopolun (JOD) ja Opin.fi (Digivisio) kaltaisten digitaalisten ekosysteemien toteuttaminen ei ole mahdollista ilman tietovarantojen jakamista ekosysteemissä

toimivien organisaatioiden välillä. Siksi on ensisijaisen tärkeää, että rajapintojen kehittäminen tietovarantojen välillä etenee samassa tahdissa lainsäädännön kanssa.

Lakiesityksen 2 § tulisi mainita, että oppija voisi siirtää (tuoda/viedä) osaamisprofiiliinsa tietoja myös yleisesti käytössä olevista kaupallisten toimijoiden palveluista kuten LinkedInistä. Lisäksi käyttäjän tulee voida siirtää tietoja oman osaamisprofiilinsa ja tutkijaprofiilinsa välillä (tiedejatutkimus.fi).

Lisäksi muu tutkinnon jälkeinen koulutus (eli ei-opintopisteytetty) ei välttämättä ole nykyisissä järjestelmissä. Ei-opintopisteytetty täydennyskoulutus ei välttämättä näyttäydy jatkuvalla oppijalle helppona mahdollisuutena täydentää omaa osaamistaan ja näiden tuominen yhteisiin järjestelmiin on haastavaa.

Muita huomioita

Muita huomioita hallituksen esityksen luonnoksesta:

Unifi esittää huolensa siitä, että mahdollinen hallinnollinen työ lisääntyy, mikäli korkeakoulut veloitetaan viemään merkittävässä määrin uutta tietoa koulutustarjonnasta Osaamispolun tietovarantoon. Työmäärä lisääntyy erityisesti, jos tietoa ei pystytä siirtämään tietovarantoon suoraan Osaamispolun tietovarannon ja korkeakoulujen opintotietojärjestelmien tai tulevan Digivision tuottaman tietovarannon välisten rajapintojen kautta.

Lain aikataulu on hyvin kunnianhimoinen. Esityksen mukaan laki tulisi voimaan 1.7.2025. Lakimuutoksen voivat edellyttää yliopistoilta järjestelmäkehittämistä, sillä lainsäädäntö edellyttäisi erityisesti koulutustarjontaa koskevien tietojen osalta uudenlaista tiedonsiirtoa korkeakoulujen omista järjestelmistä Osaamispolun tietovarantoihin. Lakiesitykseen tulee tehdä riittävän pitkät siirtymäsäännökset, jotta korkeakoulut pystyvät toteuttamaan veloitteensa

Holopainen Heikki
Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry